

ABD ASSOCIACIÓ BENESTAR I DESENVOLUPAMENT

Seu social: Barcelona
Àmbit geogràfic: estatal
Forma jurídica: associació

- 734 persones treballadores
- 12 persones treballadores pertanyents a col·lectius en risc d'exclusió social
- 422 persones voluntàries
- 11 persones sòcies
- 43.714 persones ateses en serveis a la infància i la joventut
- 368 persones ateses en serveis a la gent gran
- 80 persones ateses en serveis d'atenció a la dependència i la discapacitat
- 215 persones ateses en serveis d'atenció a trastorns de salut mental
- 23.600 persones ateses en serveis a persones amb drogodependències
- 91.147 persones ateses en serveis a d'altres col·lectius en situació d'exclusió social
- 13.146 persones ateses en altres col·lectius (igualtat de gènere)

www.abd.org/ca/

Breu història de l'organització

L'Associació Benestar i Desenvolupament és una organització no governamental i sense ànim de lucre que va néixer en la dècada dels anys vuitanta, moment en el qual el consum de drogues i el VIH estava afectant la població jove. En aquest context, un grup de professionals i voluntaris es van organitzar per atendre i donar resposta davant d'aquestes situacions. Als noranta, es va fixar el nom de l'organització i van ampliar les intervencions a les situacions d'exclusió social, posant la mirada en la col·lectivitat i tenint en compte a l'individu, la família i el seu entorn, és des d'aquest moment que l'associació ha anat creixent i augmentant els seus àmbits d'actuació. Avui dia, continuem treballant per reduir les desigualtats i la vulnerabilitat social i sanitària a través d'un ventall ampli d'accions, abordant situacions en el camp de les drogodependències i VIH, salut mental, accés a l'habitatge, pobresa energètica, garantia alimentària, migració, violència de gènere, risc en la infància, persones de la tercera edat, cohesió social, entre altres situacions emergents.

Missió

La missió d'ABD es basa en la gestió de processos centrats en les persones i en les comunitats per promoure i enfortir la seva autonomia i convivència amb eficàcia, ètica, qualitat i sostenibilitat. Treballant amb i per persones de diferents col·lectius que tenen en comú una situació, són persones que estan en risc d'exclusió psicosocial o en situació de vulnerabilitat. Actuant amb l'objectiu d'enfortir les seves capacitats i potencialitats per aconseguir satisfer les seves pròpies necessitats i aspiracions. Per això és necessari apel·lar, implicar i comprometre a l'entorn per crear oportunitats i relacions que permetin a les persones desenvolupar el seu propi projecte de vida amb garanties.

Descripció de l'activitat

ABD és una organització que es dedica a l'atenció de persones en les seves trajectòries vitals, prevenint situacions de fragilitat social i atenent les seves necessitats i les del seu entorn més proper enfocat en un marc de transformació social. L'acció social d'ABD és transversal, perquè som al costat de les persones i les comunitats que viuen situacions tan diverses com ara discapacitat intel·lectual, problemes de salut mental, física i emocional, manca de béns bàsics —com ara l'habitatge o l'energia—, violència masclista o maltractament infantil, el simple fet de fer-se gran o de migrar a un altre país, consum de drogues, discriminació per gènere, ètnia o origen, o manca d'accés a serveis o a una feina.

DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

LA BOTIGA

Breu descripció

La Botiga és un dispositiu innovador a través del qual es garanteix el dret a l'alimentació. Tanmateix, és una comprensió integral de les polítiques d'inclusió i la voluntat d'inserir la proposta en el marc de les polítiques de sobirania alimentària, l'apoderament comunitari i l'economia circular aporta a la proposta una estructura més complexa i rica.

Des de la motivació central del projecte, garantir l'alimentació a aquelles persones que pateixen vulnerabilitat alimentària, s'impulsen estratègies per a la millora de l'ocupació de les persones amb més dificultat per a l'accés al mercat laboral i es generen circuits d'inserció laboral cap al teixit productiu del sector alimentari de la zona. Alhora, aquest teixit econòmic local és, per una banda, el proveïdor de producte local, i ofereix productes saludables i de l'entorn de proximitat que impacten directament en la millora la salut alimentària de la població; i per l'altra, és proveïdor de producte solidari, i obre circuits amb La Botiga per reduir el malbaratament alimentari.

Però La Botiga és també un dispositiu comunitari i, per tant, desenvolupa polítiques d'inclusió social basades en l'apoderament. Centrant el projecte en un model de governança basat en els valors de l'autoajuda, l'autoresponsabilitat, la democràcia, la igualtat, l'equitat i la solidaritat. Valors que regeixen les fórmules de l'Economia Social i Solidària, entesa com una altra manera de fer economia, i que en el seu model de gestió situen de forma central el respecte per les persones, el medi ambient i els territoris.

Aportació de valor de la iniciativa

La Botiga és, per sobre de tot, un projecte d'innovació social que es proposa com a alternativa a les antigues fórmules dels serveis de garantia alimentària basats en lògiques assistencials, estigmatitzadores i amb poc o nul·l impacte en l'àmbit de la producció i la sostenibilitat social i ambiental. Des d'aquesta proposta, La Botiga, a més de garantir el dret a l'alimentació, esdevé l'espai per al desenvolupament d'estructures i aprenentatges democràtics, l'apoderament de col·lectius amb poca o nul·la agència comunitària, la cohesió social entre la diversitat del teixit social del territori, la millora de la salut a través del foment d'hàbits saludables, però també d'accions dirigides a la sostenibilitat, que situa a la persona beneficiària del servei com a corresponsable del dispositiu, mobilitzant interessos i habilitats, enriquint coneixements i competències, i augmentant el seu àmbit de relacions personals i laborals.

Necessitats identificades

La Botiga de Comunitat Activa vol donar resposta principalment al repte de l'accés desigual a l'alimentació saludable i sostenible, ja que hi ha població que no pot accedir a aliments suficients en qualitat i quantitat per desenvolupar normalment la seva vida. De fet, segons l'informe de Moragues-Faus, A., et al.. (2022). "Alimentando un futuro sostenible: Estudio sobre la inseguridad alimentaria en hogares españoles antes y durante la COVID-19", el 13,3% de les llars espanyoles pateixen inseguretats alimentària. Tanmateix, la proposta d'implementació que presentem engloba altres reptes significatius com és donar impuls a una alimentació saludable, perquè es detecten diferències en les dietes de les persones que generen desigualtats importants que tenen a veure amb les desigualtats entre rendes i entre contextos socials; al repte d'erradicar les desigualtats de gènere que presenta la inseguretats alimentària; la proposta de reduir els impactes negatius, pèrdues i malbaratament alimentari; i, en últim lloc, i no menys important, el repte de promocionar el consum d'aliments de proximitat i ecològics per a població amb dificultats d'accés a aquest tipus de producte. Ja que, la garantia del dret a una alimentació adequada, digna i sostenible és un repte amb què es troba la ciutat, i especialment rellevant atès el context de postpandèmia, recessió, inflació i guerra, que empitjora l'empobriment i les condicions de vida nombre de persones cada cop més gran.

Principals objectius assolits

L'objectiu general, és garantir el dret fonamental a una alimentació saludable en les llars en situació de vulnerabilitat i cerca activa de treball mitjançant un servei integral que alhora impacta en la millora de les condicions de vida de les persones, empoderant-les individualment i comunitàriament, sota els principis de sobirania alimentària, sostenibilitat, i economia social i solidària. Els objectius específics:

1. Garantir el dret a l'alimentació a la població en situació de vulnerabilitat econòmica que no té accés garantit a una alimentació saludable.
2. Promoure respostes locals en l'àmbit de l'ocupació i l'economia local, i especialment de l'economia social i solidària.
3. Fomentar el producte de proximitat i la prevenció de residus, així com les repercussions socials, econòmiques i ambientals que produeix el dret alimentari.
4. Actuar dins d'un marc d'apoderament comunitari com una estratègia de polítiques d'inclusió, i les capacitats de la ciutadania per a la planificació i control de la gestió del servei.

Principals resultats obtinguts

Pel que fa als resultats principals del servei, el temps de permanència del servei el 22% de les famílies fa més de dos anys que acudeixen al servei i el 24% de les famílies fa menys de 3 mesos que hi estan vinculades. L'assistència també és un aspecte a destacar del servei, ja que comptem amb un 90% d'assistència. I la modalitat del servei majoritàriament es fa presencialment, encara que un 10% és a domicili. A finals de l'any 2022 s'ha iniciat el disseny i la implementació d'una tercera modalitat de lliurament, els àpats diaris, que consisteixen en carmanyoles de recollida diària per a persones en situació de vulnerabilitat greu.

La gestió alimentària ha augmentat. S'han repartit 569.912 quilos d'aliments, un 35% més respecte a l'any passat. Pel que fa a l'origen d'aquests aliments, el 64% provenen de donacions, un total de 363.457 quilos; un 19% prové del reaprofitament, un total de 108.640 quilos i, finalment, un 17% d'aquests aliments provenen de la compra, en total 97.815 quilos. Pel que fa als aliments entregats, han estat 565.256 quilos, un 75% més respecte del 2021, amb una mitjana mensual de 47.105 quilos al mes. Del total d'aliments entregats, 132.341 quilos han estat de fruita i verdura fresca.

Abast de l'experiència

L'any 2022 generalment es pot afirmar que l'abast de la botiga ha crescut amb relació a l'any anterior, s'han atès un 3,3% més de famílies que l'any anterior i un 2,9% de persones. Tot i que l'increment del nombre d'unitats familiars i de persones ateses ha augmentat al voltant del 3%, el nombre de recollides d'aliments (el nombre de vegades que les famílies han vingut al servei) ha augmentat al voltant del 28%. Això suposa que, tot i que no ha variat gaire la quantitat de persones vinculades al servei, les que ho han estat han rebut una cobertura molt més intensiva de les seves necessitats alimentàries.

D'aquestes persones vinculades al servei, el 56% eren dones i el 44% eren homes. I la majoria eren persones més grans de 18 anys (63%), encara que també hi van assistir persones menors de 18 anys (37%). Les persones vinculades amb el projecte majoritàriament eren espanyoles (64%), tot i que també hi assistien persones procedents d'Amèrica (18%), Àfrica (12%), Europa (2%) i Àsia (1%).

Persones implicades en l'experiència

Treballadores: 6

Membres equips directius: 1

Sòcies: 11

Ateses: 3.114

Voluntàries: 60

Altres: 63 (alumnes d'escoles i instituts i pràctiques)

Principals factors clau d'èxit

Els principals factors d'èxit de La Botiga se centren en el seu funcionament, es tracta d'un servei innovador de distribució alimentària que posa en el centre les persones i on els usuaris tenen la possibilitat d'escollir lliurement, a partir d'un sistema creat intern de punts, els productes que els hi calguin, productes de qualitat, saludables, sostenibles i de proximitat, que tenen en compte les necessitats particulars d'aquestes famílies, i de les persones ateses realitzant un suport especialitzat si es requereix, per exemple, l'any 2022 es van adaptar 99 dietes especials, 67 per intolerància a la lactosa, 8 per celíacs i 24 per diabetis.

A més, des de La Botiga es vetlla pel canvi climàtic i per reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle i la petjada de carboni, fent èmfasi en la reducció del malbaratament alimentari i en la consumició de productes locals i d'economia social. Ha permès crear una comunitat i una xarxa social, econòmica i productiva, que garanteix el funcionament sostenible del servei, a partir de les aportacions dels diferents establiments, organitzacions i petits productors que han proporcionat les donacions que fan que La Botiga pugui créixer com ho està fent.

Dificultats i reptes superats en el desenvolupament de la iniciativa

Un dels principals reptes amb el que ens hem trobat durant el desenvolupament de la iniciativa, és l'augment a Catalunya durant l'any 2020 de la població en risc de pobresa i exclusió social, per l'impacte de la pandèmia i la situació econòmica fruit de la guerra a Ucraïna, aquest context hem treballat amb més forces per tal d'aconseguir abastir al màxim de població possible sense disminuir la qualitat del servei ni dels productes així com la quantitat.

Un altre dels reptes amb els quals es va haver de fer front és amb la disminució del consum de productes frescos com la carn, el peix, les verdures i les fruites de la població vulnerable que ha comportat un augment del consum d'aliments altament calòrics, poc nutritius, per això La Botiga es proposa el repte d'assegurar el dret a una alimentació saludable a la població amb més dificultats d'accés a l'alimentació.

Un dels objectius inicials de La Botiga va ser que aquest projecte es tractés d'un servei i un mecanisme d'ajut perquè aquestes persones puguin sortir de la situació de vulnerabilitat en la qual es troben. Per això es va construir el projecte revertint l'abordatge assistencialista tradicional dels serveis de distribució alimentària, però no va ser suficient, d'aquesta manera, es van incorporar eines per tal de poder facilitar la inserció sociolaboral d'aquestes persones, amb la incorporació i fusió del projecte de Comunitat Activa que també forma part d'ABD.

Elements innovadors que aporta l'experiència

Aquest projecte transforma les pràctiques tradicionals de distribució i comercialització de la garantia alimentària, a partir de quatre camins i propostes. La primera proposta passar de la lògica de les necessitats a la de les capacitats, és a dir, superar l'assistencialisme i evolucionar cap a una lògica basada en l'agència individual i comunitària de les persones ateses, sota la que es potencien les capacitats de les persones de serveis socials que formaran part del projecte juntament amb la ciutadania en general, sent un projecte obert i autogestionat. La segona proposta d'innovació és passar de la donació al consum agroecològic, superant el model de donació d'aliments que provenen d'excedents de les empreses agroalimentàries a un model de dinamització local i de consum de productes saludables, sostenibles, de proximitat, locals i de temporada que, d'una banda, garanteixen una alimentació saludable per a la ciutadania i, d'altra banda, es participa en la reducció de la petjada de carboni i en la lluita contra el canvi climàtic. La tercera proposta innovadora és passar de la dependència a la sostenibilitat, reduint la dependència econòmica de l'administració pública mitjançant el treball voluntari i l'autogestió i reduir la dependència ecològica amb mesures de sostenibilitat ambiental. La quarta proposta d'innovació consisteix a passar de la individualitat a la generació de comunitat, ja que la botiga té l'objectiu de promoure l'enfortiment de les relacions comunitàries des d'una perspectiva col·laborativa tant amb la ciutadania en general com amb les entitats i dispositius del territori.

Principals factors que permeten la transferència i replicabilitat

Un dels objectius de la botiga és aprofitar precisament el marc municipal d'execució i les aliances per poder fer de la botiga un pilot reproduïble i escalable a altres municipis de Catalunya. Per aconseguir-ho es duren a terme diferents accions de transferència de coneixement, intercanvi d'experiències i difusió del model per facilitar-ne la replicabilitat en diferents escales tenint en compte la grandària dels municipis o entitats interessades, els recursos i les diferents estratègies de governança entre els actors. En concret, es dissenyarà una caixa d'eines en obert i de forma pedagògica per tal de facilitar l'aplicació dels diferents programes que guien el servei a qualsevol altra proposta del territori que vulgui encaminar-se cap a una transformació. La caixa d'eines permetrà que les entitats o ens locals facin ús dels diferents elements de la botiga sense requerir la implementació de tot el model o fer-ne una implementació per fases. Així mateix, es faran visites guiades i jornades d'intercanvi d'experiències.

A més, també es planteja realitzar un centre d'aprenentatge que fomenti el canvi cultural en l'aplicació de serveis d'alimentació. D'ençà que la botiga va obrir el nombre de professionals d'entitats i municipis que han visitat el servei inclou des de la direcció general de serveis socials de la Generalitat de Catalunya, la Comissionada de l'Ajuntament de Barcelona i l'equip de Gerència i Innovació de Drets Socials, a entitats com Càritas Diocesana de Barcelona, Banc d'Aliments de Barcelona, Banc d'Aliments de Lleida (amb el seu projecte, inspirat en la botiga, el palet) o municipis més petits com l'Ajuntament de Sant Andreu de la Barca.